

Комунальний заклад Київської обласної ради
"Чорнобильський медичний фаховий коледж"

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заст. директора
з навчальної роботи
Тетяна САДОБУТА
"10" 09 2025 року

Циклова комісія природничо-наукових та соціально-гуманітарних
дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Основи екології та профілактичної медицини

Галузь знань

I Охорона здоров'я і соціальне
забезпечення

Спеціальність:

I5 Медсестринство

Освітньо-професійна програма:

Сестринська справа

Освітньо-професійний ступінь:

Фаховий молодший бакалавр

Мова викладання:

Українська

Робоча програма Основи екології та профілактичної медицини
для здобувачів освіти за спеціальністю 15 Медсестринство,
ОПП Сестринська справа
2025 року

Салобута Тетяна Вікторівна, викладач вищої категорії, старший викладач
Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма схвалена на засіданні циклової комісії природничо-наукових та соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № 1 від "10" 09 2025 року

Голова комісії Тетяна КАРАСІОК

Перезатверджено:

20 _____ рік _____
20 _____ рік _____
20 _____ рік _____
20 _____ рік _____

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>І Охорона здоров'я і соціальне забезпечення</i> Спеціальність <i>15 Медсестринство</i>	Нормативна
Модулів –	Освітньо-професійна програма <i>Сестринська справа</i>	Рік підготовки:
Змістових модулів –		1-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр
		1-й
		Лекції:
		20 год.
		Практичні:
		40 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувачів освіти -	Освітній ступінь <i>Фаховий молодший бакалавр</i>	Самостійна робота:
		30 год.
		Вид контролю: <i>Диф. залік</i>

2. Мета та завдання освітнього компонента

Освітній компонент "Основи екології та профілактичної медицини" є одним з провідних освітніх компонентів у підготовці сестер медичних.

Навчальну програму з освітнього компонента складено для закладів фахової передвищої освіти за спеціальністю І5 Медсестринство, ОПП "Сестринська справа" відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти, затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»» № 1202 від 08.11.2021 року), ОПП "Сестринська справа" 2025 року та навчальних планів 2025 року.

Державна політика України у сфері охорони здоров'я спрямовується на підвищення рівня здоров'я, поліпшення якості життя й передбачає реорганізацію системи охорони здоров'я, згідно якої основна частина медичних послуг населенню повинна надаватися на первинному рівні, з широким впровадженням профілактичних технологій.

У зв'язку з цим процес підготовки майбутнього фахівця за ОПП "Сестринська справа" передбачає вивчення умов і способів збереження здоров'я, запобігання захворюванням та преморбідним станам, розуміння ролі соціального та природного середовища в житті здорової та хворої людини.

Важлива роль у цьому належить екології та профілактичній медицині. Головним призначенням освітнього компонента є забезпечення здобувачів ФПО знаннями щодо впливу природних і соціальних умов життя на здоров'я людини, сучасних проблем екології; розуміння зв'язку між можливим негативним впливом навколишнього середовища та виникненням захворювань, заходами, за допомогою яких досягається оптимізація середовища, що оточує людину.

Програмою передбачено визначення основних екологічних понять, процесів взаємодії людини з навколишнім середовищем, складних проблем охорони навколишнього середовища та здоров'я населення, закономірностей розвитку екозалежних захворювань, методів прогнозування захворювань, оздоровчо-реабілітаційних заходів щодо здоров'я населення на екологічно небезпечних територіях, завдань санітарної служби в забезпеченні екологічної безпеки населення.

Обсяги вивчення освітнього компоненту повинні забезпечити вимоги ОПП "Сестринська справа", а саме: свідомо, з розумінням справи ставитися до виконання своїх службових обов'язків щодо забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов у лікувально-профілактичних закладах, дитячих установах, гуртожитках, житлі пацієнтів тощо. Здійснювати серед різних верств населення на дільниці заходи, спрямовані на зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, профілактику захворюваності, продовження активної життєдіяльності людини.

На вивчення освітнього компонента "Основи екології та профілактичної медицини" передбачено 90 год: 20 год. - лекції, 40 год. - практичні заняття, 30 год - самостійна робота здобувачів ФПО.

Навчальний матеріал на лекціях потрібно подавати з використанням сучасних дидактичних засобів, що прискорюють сприйняття й засвоєння інформації, сприяють формуванню гігієнічного мислення. Слід ознайомлювати здобувачів ФПО із фактами, які характеризують сучасний стан навколишнього середовища, ілюструвати його прикладами з практики та фахової літератури. Під час викладання потрібно вводити елементи профілізації, використовуючи місцевий матеріал.

На практичних заняттях, основною метою яких є формування професійних навичок та вмінь, значну увагу слід приділяти активній самостійній роботі здобувачів ФПО, широко

використовувати ситуаційні задачі професійного спрямування, в яких поєднувати матеріал із різних тем гігієни. Практичні заняття проводяться в аудиторіях освітнього закладу та у відповідних лікувально-профілактичних установах. Викладач повинен забезпечити кожне практичне заняття необхідним дидактичним матеріалом — комплектом вправ, професійних задач, проблемних ситуацій, а також планувально-звітною документацією ЛПЗ, методичною літературою, інструкціями.

Контроль кінцевого рівня знань здобувачів ФПО з освітнього компоненту проводиться у формі семестрового диференційованого заліку.

Загальні компетентності:

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК. 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

СК. 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

РН. 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН. 8. Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта.

РН. 15. Надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів.

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі ФПО повинні знати:

— елементи санітарного законодавства України, на базі яких здійснюється професійна діяльність фельдшера;

— екологічну ситуацію в Україні, на території проживання й обслуговування та проблеми здоров'я населення, основні поняття медичної екології, її значення для профілактичної й клінічної медицини;

— трактування основних понять про біосферу, про чинники навколишнього середовища (фізичні, хімічні, біологічні, психологічні);

— вплив соціальних та природних чинників на здоров'я людини й сучасні проблеми екології, у тому числі екології людини та соціоекології;

— розуміти зв'язок між можливим негативним впливом навколишнього середовища та виникненням захворювань;

— основні гігієнічні вимоги та заходи, за допомогою яких досягається оптимізація середовища, що оточує людину;

основні напрями профілактики захворювань, пов'язаних із негативним впливом чинників навколишнього середовища на здоров'я людини; заходи щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, СНІДу; основи особистої гігієни; гігієну праці медичних працівників.

Здобувачі ФПО повинні вміти:

- аналізувати стан навколишнього середовища та вплив чинників на здоров'я різних груп населення;
- інтерпретувати принципи гігієнічного нормування, методи та засоби гігієнічних досліджень, їх використання в проведенні запобіжного і поточного санітарного нагляду в різних галузях народного господарства, лікувально-профілактичних та оздоровчих закладах;
- володіти методами гігієнічного оцінювання впливу чинників мікроклімату, освітлення, вентиляції, опалення житлових та громадських приміщень;
- використовувати сучасні еколого-гігієнічні критерії під час розроблення і впровадження заходів забезпечення екологічної безпеки населення та первинної профілактики екозалежних захворювань;
- планувати профілактичні заходи щодо запобігання виникненню захворювань інфекційного та неінфекційного походження з аліментарним механізмом передачі, харчових отруєнь тощо;
- здійснювати профілактичні заходи щодо негативного впливу шкідливих і небезпечних чинників виробничого середовища на організм працюючих;
- контролювати заходи щодо організації навчального та виховного процесу в дошкільних та загальноосвітніх закладах;
- проводити санітарно-просвітню роботу серед населення з питань профілактичної медицини, гігієнічного навчання, здорового способу життя.

Здобувачі ФПО мають бути поінформовані про:

профілактику громадську та особисту, первинну, вторинну і третинну, визначальні пріоритети в галузі профілактичної медицини;

основи санітарного законодавства, його найважливіші моменти та значення для реалізації профілактичних заходів;

вчення В.І. Вернадського про ноосферу; використання клімату з лікувально-оздоровчою метою;

гігієнічні та соціально-гігієнічні проблеми сучасного села; вміст мікроелементів у воді та їх роль у життєдіяльності людини;

сучасні методи знешкодження та утилізації промислових і радіоактивних відходів, вимоги до місць та видів поховання померлих;

науково-технічний прогрес і його вплив на якість продуктів харчування;

генетично-модифіковані продукти та соціально-гігієнічні проблеми, пов'язані з їх використанням;

особливості планування боксів, напівбоксів в інфекційних, дитячих відділеннях лікарні;

- методи оцінювання фізичного розвитку дітей і підлітків

3. Програма освітнього компонента

	Зміст	
<i>Лекція</i>	<p>Тема 1. Вступ. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини</p> <p>Поняття про профілактику, мета, завдання профілактичного напрямку медицини, зв'язок із гігієною та іншими науками. Об'єкти вивчення профілактичного напрямку медицини.</p> <p>Єдність організму та навколишнього природного середовища — основа профілактичної медицини. Поняття про екологію, у тому числі екологію людини та соціоекологію.</p> <p>Визначення понять — захворювання, хвороба, здоров'я. Фактори ризику та їхній вплив на здоров'я людини. Гігієна як наука, завдання гігієни. Основні галузі профілактичної медицини.</p> <p>Значення знань гігієни для формування професійного мислення медичних працівників. Поняття про гігієнічний норматив, його різновиди, об'єкти, що підлягають нормуванню, значення в проведенні профілактичних заходів. Закони гігієни як основа вчення про єдність і взаємодію людського організму та довкілля. Санітарія. Санітарний нагляд. /Роль фельдшера в проведенні санітарно-гігієнічних заходів в умовах ФАПУ, здоров'я пункту, у лікувально-профілактичних закладах</p>	2
<i><u>Самостійна робота</u></i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика антропогенного впливу на навколишнє середовище. 2. Сучасний стан навколишнього середовища, дія денатурованого природного середовища на органи людини, здоров'я населення в цілому та на інші складові біосфери. 3. Законодавчі акти про охорону навколишнього середовища. 4. Основні етапи в історії розвитку гігієни. Внесок українських учених у розвиток гігієнічної науки і санітарної практики. 5. Значення гігієни в діяльності середніх медичних працівників.	2
<i>Лекція</i>	<p>Тема 2. Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань</p> <p>Поняття про навколишнє середовище, його структура: природне незмінне, змінне (забруднене) антропогенне, штучне. Внутрішнє середовище людини (гомеостаз) і його взаємодія з навколишнім середовищем. Роль забрудненого навколишнього середовища у формуванні захворювань населення.</p>	2

<p><u>Самостійна робота</u></p>	<p>Повітряне середовище, гігієнічне значення. Фізичні чинники атмосферного повітря (температура, вологість, рух, атмосферний тиск), його гігієнічне значення. Вплив мікрокліматичних показників на процеси теплового обміну організму людини. Методи й показники оцінювання комплексної дії мікроклімату на організм людини. Атмосферний тиск і його вплив на організм людини.</p> <p>Методика визначення температури повітря, швидкості його руху, відносної вологості, атмосферного тиску.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гігієнічне значення сонячної радіації, оздоровчий вплив на організм людини. 2. Поняття про погоду, клімат, мікроклімат, акліматизацію. Медичні аспекти акліматизації. 3. Метеотропні реакції та хвороби, їх профілактика. 4. Хімічний склад атмосферного повітря, гігієнічне значення окремих його складових. Забруднення атмосферного повітря: характеристика джерел забруднення атмосфери природного та антропогенного походження, основні забруднювачі. 5. Наслідки забруднення атмосфери, вплив на здоров'я та санітарні умови проживання населення. 6. Заходи щодо санітарної охорони атмосферного повітря. 	<p>3</p>
<p><u>Лекція</u></p>	<p>Тема 3. Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів</p> <p>ґрунт як складова частина літосфери, значення в природі та житті людини.</p> <p>Санітарно-гігієнічне та епідеміологічне значення ґрунту. Геохімічні ендемії. Принципи гігієнічного нормування біологічних, хімічних та фізичних екологічних чинників. Особливості нормування якості ґрунту. Критерії шкідливості та види небезпечного екологічного впливу.</p> <p>Гігієнічна характеристика покидьків, поняття про процеси самоочищення, які відбуваються в ґрунті.</p> <p>Загальні принципи організації систем очищення населених пунктів (вивізна, сплавна). Гігієнічні вимоги до влаштування та санітарного утримання вбиралень надвірного типу та люфтклозетів. Гігієнічні вимоги до збирання й вивезення твердих покидьків. Методи знезараження та утилізації нечистот і побутового сміття.</p> <p>Стічні води. Гігієнічна характеристика. Поняття про способи очистки і знезараження стічних вод. Мала каналізація (сільські лікарні, санаторії, бази відпочинку, дитячі літні оздоровчі заклади тощо).</p>	<p>2</p>
<p><u>Самостійна робота</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наслідки нераціонального використання ґрунту. 2. Забруднення ґрунту екзогенними хімічними та радіоактивними речовинами, мікро-організмами. Шляхи міграції забруднень з ґрунту до організму людини. 3. Санітарна охорона ґрунту. 	<p>2</p>
<p><u>Лекція</u></p>	<p>Тема 4. Гігієна води та водопостачання населених пунктів</p> <p>Санітарно-гігієнічне та епідеміологічне значення води. Гігієнічні вимоги щодо якості води господарсько-побутового водопостачання: безпечність в епідеміологічному відношенні, нешкідливість за хімічним складом, задовільні органолептичні властивості.</p> <p>Принципи гігієнічного нормування біологічних, хімічних та фізичних екологічних чинників. Особливості нормування якості води. Критерії шкідливості та види небезпечного екологічного впливу.</p>	<p>2</p>

<p><u>Самостійна робота</u></p>	<p>Гігієнічна характеристика джерел водопостачання. Методи очищення і знезаражування води. Системи водопостачання. Місцеве водопостачання, гігієнічні вимоги щодо впорядкування та експлуатації криниць. Централізоване водопостачання, значення в профілактиці захворювань населення.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Водні епідемії. 2. Зв'язок хімічного складу води з виникненням ендемічних захворювань (флюороз, карієс, водно-нітратна метгемоглобінемія тощо). 3. Основні принципи (схема) опорядкування водогону з підземних та поверхневих джерел водопостачання. 4. Особливості водопостачання окремих приміщень у разі відсутності водогону (сільські школи, лікарні, літні оздоровчі табори тощо). 5. Заходи щодо охорони водних ресурсів. Нагляд за водопостачанням (в умовах ФАПу, здоров'я пункту). 	<p>3</p>
<p><i>Лекція</i></p>	<p>Тема 5. Гігієна житла</p> <p>Гігієнічне значення житла. Вплив житлових умов на здоров'я та побут населення. Гігієнічні вимоги до житла: розмірів (норми площі, висоти, глибини, кубатури), планування. Значення та гігієнічні вимоги до природного та штучного освітлення. Природна та штучна вентиляція. Мікроклімат житла. Опалення приміщень (місцеве, центральне), порівняльна гігієнічна характеристика видів центрального опалення: водяного, парового, повітряного. Поняття про кондиціонування повітря.</p>	<p>2</p>
<p><u>Самостійна робота</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повітряне середовище в громадських та житлових приміщеннях, можливі зміни його фізичних та хімічних властивостей, вплив на організм людини. 2. Причини вогкості в житлі, заходи щодо боротьби з нею. 3. Гігієнічні вимоги до упорядження та експлуатації гуртожитків, сільських будівель і польових станів. 	<p>3</p>
<p><i>Лекція</i></p>	<p>Тема 6. Гігієна харчування</p> <p>Визначення понять: раціональне, дієтичне, лікувально-профілактичне харчування. Основні принципи раціонального харчування. Енергетична цінність харчування. Поняття про фізіологічні норми харчування, збалансованість харчового раціону. Режим харчування. Особливості нормування продуктів харчування. Критерії шкідливості та види небезпечного екологічного впливу. Харчові отруєння, їх класифікація. Харчові отруєння мікробної етіології: 1) бактерійні токсикоінфекції та токсикози; 2) мікотоксикози. Шляхи інфікування харчових продуктів, заходи профілактики. Харчові отруєння немікробної етіології: 1) продуктами, отруйними за своєю природою (рослини, гриби, отруйна риба тощо); 2) продуктами рослинного й тваринного походження, які набули токсичних властивостей за певних умов; 3) домішками до харчових продуктів. Заходи профілактики. Роль фельдшера в запобіганні виникненню харчових отруєнь (у дитячому закладі, на дільниці).</p>	<p>2</p>
<p><u>Самостійна робота</u></p> <p><i>Лекція</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Харчування як один із головних чинників, що впливають на здоров'я людини; захворювання, пов'язані з недоліками харчування. 2. Значення для організму людини харчових речовин: білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів. 3. Вітамінна забезпеченість організму (поняття про гіповітамінози, авітамінози, гіпервітамінози). 4. Макро- та мікроелементози, умови їх виникнення 	<p>2</p>

<p><i><u>Самостійна робота</u></i></p>	<p>Тема 6. Гігієна харчування Гігієнічна характеристика методів консервування харчових продуктів. Гігієнічне оцінювання й санітарна експертиза харчових продуктів. Методика взяття проб продуктів для лабораторного дослідження. Громадське харчування. Гігієнічні вимоги до планування, обладнання та санітарного утримання виробничих і торговельних приміщень їдальні. Миття і знезаражування столового й кухонного посуду. Гігієнічні вимоги до зберігання продуктів, первинної та термічної обробки, реалізації готових страв. Роль фельдшера в здійсненні санітарного нагляду за харчовими об'єктами.</p>	<p>2</p>
<p><i><u>Самостійна робота</u></i></p>	<p>5. Гігієнічна характеристика окремих харчових продуктів (м'яса, риби, молока, злаків та продуктів їх переробки, овочів, фруктів) — склад, епідеміологічне значення. Органолептичні ознаки псування харчових продуктів. 6. Особливості гігієни працівників громадського харчування, контроль за їх здоров'ям.</p>	<p>2</p>
<p><i><u>Лекція</u></i></p>	<p>Тема 7. Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна 1. Гігієнічні основи здорового способу життя. Організація пропаганди здорового способу життя, методи та засоби санітарно-освітньої роботи. 2. Загартування і фізична культура — елементи особистої гігієни. 3. Особиста гігієна: предмет вивчення, роль у профілактиці інфекційних та неінфекційних захворювань. Значення особистої гігієни для фельдшера. 4. Догляд за шкірою, волоссям, нігтями, ротовою порожниною. 5. Гігієнічні вимоги до взуття. Профілактика намуляння та пітливості ніг. 6. Гігієна одягу: основні гігієнічні вимоги до тканин, гігієнічна характеристика окремих видів тканин. Вимоги до окремих видів одягу, їх призначення.</p>	<p>4</p>
<p><i><u>Самостійна робота</u></i></p>	<p>Тема 8. Гігієна праці Завдання гігієни праці. Працездатність, крива працездатності. Поняття про професійні шкідливості та професійні захворювання. Промисловий шум, вплив на організм працюючого, профілактика шумової хвороби. Вібрація, її види, профілактика вібраційної хвороби. Виробничий пил, пилові захворювання, їх профілактика. Вимушене положення тіла як професійна шкідливість, заходи щодо її усунення. Виробничий мікроклімат. Гігієна праці під час використання джерел іонізуючого випромінювання, комп'ютерної техніки. Промислові отрути та отруєння, заходи профілактики. Промисловий травматизм (види травм, профілактика). Гігієна сільськогосподарської праці (несприятливі метеорологічні умови, пил, шум, вібрації, пестициди, професійні інфекції). Гігієна праці працюючих підлітків та жінок.</p>	<p>2</p>
<p><i><u>Лекція</u></i></p>	<p>1. Види праці (розумова, фізична). 2. Втома, перевтома Заходи профілактики передчасної втоми, перевтоми. 3. Значення режиму праці та відпочинку. 4. Гігієнічні вимоги щодо обладнання та утримання промислових підприємств</p>	<p>2</p>
	<p>Тема 9. Гігієна дітей та підлітків Гігієнічні основи режиму для навчальних закладів, режим дня школяра. Допустиме навчальне навантаження школяра в різні вікові періоди. Гігієнічні вимоги щодо обладнання, санітарного утримання класних приміщень, спортивних залів, майстерень (норми площі, кубатури, внутрішнє оздоблення, природне та штучне освітлення, вентиляція, мікроклімат), щодо використання комп'ютерної техніки в навчальному</p>	

<p><u>Самостійна робота</u></p>	<p>процесі. Гігієнічні вимоги до шкільних меблів. Роль фельдшера в проведенні профілактичної роботи в школі. Санітарно-гігієнічні вимоги до дитячих дошкільних закладів.</p> <p>1. Гігієнічні вимоги щодо упорядкування та обладнання літніх оздоровчих таборів, утримання дітей у них. 2. Роль фельдшера в проведенні профілактичної роботи в дитячих дошкільних закладах та літніх оздоровчих таборах.</p>	<p>3</p>
<p>Лекція</p>	<p>Тема 10. Гігієна лікувально-профілактичних закладів</p>	<p>2</p>
<p><u>Самостійна робота</u></p>	<p>Ознайомлення з гігієнічними вимогами до лікарняної ділянки, принципами планування території лікарні. Гігієнічні принципи планування будинку лікарні, лікарняних відділень. Гігієнічні вимоги до палатної секції, лікарняної палати. Санітарно-гігієнічні вимоги до облаштування та утримання ФАПів, здоровпунктів. Санітарно-гігієнічний режим лікувальних установ: щоденне прибирання палат, коридорів, генеральне прибирання, миття посуду, підтримання чистоти повітря, використання дезінфекційних засобів. Заходи, спрямовані на усунення шуму. Особливості збирання, видалення та знешкодження специфічних лікарняних відходів.</p> <p>1. Особливості планування та експлуатації приймального, хірургічного, інфекційного, акушерського відділень. 2. Гігієна праці медичного персоналу. 3. Особиста гігієна медичних працівників. 4. Гігієнічні вимоги до організації харчування хворих. Вітамінізація страв.</p>	<p>4</p>
<p><u>Самостійна робота</u></p>	<p>ЛАБОРАТОРНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ</p> <p>Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань</p> <p>Визначення температури повітря. Визначення відносної вологості повітря за допомогою аспіраційного психрометра. Визначення швидкості руху повітря за допомогою анеометра. Практичні навички: — вміти визначати і надавати гігієнічну оцінку температури повітря; — вміти визначати і давати гігієнічну оцінку відносної вологості повітря; — вміти визначати і давати гігієнічну оцінку швидкості руху повітря;</p>	<p>2</p>
<p>Практичне заняття 1</p>	<p>Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань</p> <p>Гігієнічна оцінка комплексного впливу чинників мікроклімату. Практичні навички: — вміти давати гігієнічну оцінку комплексній дії чинників мікроклімату на процес теплового обміну організму людини.</p>	<p>2</p>
<p>Практичне заняття 2</p>	<p>Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів Методика гігієнічного оцінювання ґрунту за даними санітарних обстежень. Методи відбору проб ґрунту для дослідження. Визначення фізичних властивостей ґрунту (водопроникність, водомісткість, капілярність, повітропроникність тощо).</p>	<p>2</p>
<p>Практичне заняття 3</p>	<p>Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів Методика гігієнічного оцінювання ґрунту за даними санітарних обстежень. Методи відбору проб ґрунту для дослідження. Визначення фізичних властивостей ґрунту (водопроникність, водомісткість, капілярність, повітропроникність тощо).</p>	<p>2</p>

<p><i>Практичне заняття</i> 4</p>	<p>Оцінювання санітарного стану ґрунту за комплексом показників. Санітарне число. Практичні навички: — вміти відбирати проби ґрунту з досліджуваної ділянки; — вміти провести гігієнічне оцінювання ґрунту за даними санітарного обстеження ділянки та результатами лабораторного аналізу проб; — вміти скласти план проведення профілактичних заходів щодо санітарної охорони ґрунту з метою профілактики захворювань; — вміти розробити заходи щодо збирання, видалення та знешкодження відходів із лікувально-профілактичних установ</p> <p>Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів Планування профілактичних заходів щодо санітарної охорони ґрунту. Проведення санітарно-просвітньої роботи з метою профілактики захворювань, пов'язаних із забрудненням ґрунту. Практичні навички: — вміти провести санітарно-просвітню роботу щодо профілактики захворювань, пов'язаних із забрудненням ґрунту.</p>	<p>2</p>
<p><i>Практичне заняття</i> 5</p>	<p>Гігієна води та водопостачання населених пунктів Взяття проб води з мережі водогону, колодязя, складання супровідного документа. Визначення органолептичних властивостей питної води. Гігієнічна оцінка якості питної води (попередня) за органолептичними властивостями. Практичні навички: — вміти відбирати проби води та скласти супровідний документ; — вміти визначати органолептичні властивості води; — вміти давати гігієнічну оцінку якості питної води</p>	<p>2</p>
<p><i>Практичне заняття</i> 6</p>	<p>Гігієна води та водопостачання населених пунктів Санітарне обстеження криниці. Дезинфекція колодязів і води в них. Знезаражування води в польових умовах. Практичні навички: — вміти провести санітарне обстеження криниці; — вміти здійснювати дезинфекцію колодязів та води в них.</p>	<p>2</p>
<p><i>Практичне заняття</i> 7</p>	<p>Гігієна житла Визначення світлового коефіцієнта та коефіцієнта природного освітлення. Визначення штучної освітленості за методом "Ватт". Гігієнічне оцінювання природного і штучного освітлення приміщення. Практичні навички: — вміти визначати світловий коефіцієнт; — вміти визначати коефіцієнт природного освітлення; — вміти визначати штучну освітленість за методом "Ватт";</p>	<p>2</p>
<p><i>Практичне заняття</i> 8</p>	<p>Гігієна житла Гігієнічне оцінювання житла за результатами санітарного обстеження. Практичні навички: — вміти здійснювати гігієнічне оцінювання санітарних умов житлових, лікарняних, дитячих приміщень і давати рекомендації щодо їх поліпшення.</p>	<p>2</p>

<p>не заняття 9</p>	<p style="text-align: center;">Гігієна харчування</p> <p>Ознайомлення з методикою гігієнічного оцінювання харчування в організованих колективах за даними меню-розкладки. Розрахунок енергетичної цінності страв, харчових раціонів. Практичні навички: — вміти визначати енергетичну цінність страв, харчових раціонів за допомогою "Таблиць енергетичної цінності і хімічного складу продуктів харчування"</p>	<p>2</p>
<p>Практич не заняття 10</p>	<p style="text-align: center;">Гігієна харчування</p> <p>Ознайомлення з навчально-технічною документацією (НТД), складання схеми обстеження підприємства громадського харчування. Проведення санітарного обстеження підприємства громадського харчування та складання акта обстеження, оцінювання дотримання санітарно-гігієнічних вимог на об'єкті. Практичні навички: — вміти працювати з НТД та складати схеми обстеження; вміти проводити санітарне обстеження та давати гігієнічну оцінку дотримувannya вимог санітарного режиму на підприємствах громадського харчування, планувати й контролювати здійснення заходів щодо усунення виявлених недоліків.</p>	<p>2</p>
<p>Практич не заняття 11</p>	<p style="text-align: center;">Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна</p> <p>Виступи здобувачів освіти із пробними бесідами з проблеми формування здорового способу життя та основних питань особистої гігієни (з наступним обговоренням). Оформлення бюлетенів щодо пропаганди здорового способу життя. Практичні навички: — вміти пропагувати навички здорового способу життя серед різних верств населення; — вміти скласти текст санітарно-просвітніх пам'яток, листівок; — вміти провести санітарно-просвітню бесіду; — вміти оформити санітарний бюлетень.</p>	<p>2</p>
<p>Практич не заняття 12</p>	<p style="text-align: center;">Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна</p> <p>Виступи здобувачів освіти із пробними бесідами з проблеми формування здорового способу життя та основних питань особистої гігієни (з наступним обговоренням). Оформлення бюлетенів щодо пропаганди здорового способу життя. Практичні навички: — вміти пропагувати навички здорового способу життя серед різних верств населення; — вміти скласти текст санітарно-просвітніх пам'яток, листівок; — вміти провести санітарно-просвітню бесіду; — вміти оформити санітарний бюлетень.</p>	<p>2</p>
<p>Практич не заняття 13, 14</p>	<p style="text-align: center;">Гігієна праці</p> <p>Оволодіння методикою здійснення поточного санітарного нагляду на промислових об'єктах. Проведення санітарного обстеження цеху з метою перевірки загального санітарного стану, у тому числі санітарного стану побутових приміщень, контролю виконання правил промислової санітарії. Гігієнічна оцінка умов праці.</p>	<p>4</p>

	<p>Складання рекомендацій щодо оптимізації виробничого середовища та запобігання професійним захворюванням.</p> <p>Організація диспансерного спостереження в умовах медико-санітарних частин (МСЧ). Попередній і періодичний медичні огляди, мета проведення їх, основна документація.</p> <p>Методи вивчення загальної захворюваності працівників: за результатами медичних оглядів, кількістю звернень за медичною допомогою та даними про причини смерті.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти визначити контингент працівників для проходження періодичних медичних оглядів; — вміти організувати та контролювати проходження медичних оглядів; — вміти розробити заходи щодо профілактики професійної захворюваності та виробничого травматизму; — вміти організувати та провести санітарно-просвітню роботу з працівниками різних галузей народного господарства з використанням сучасних методів і форм. 	
<p><i>Практичне</i> <i>Заняття</i> <i>15</i></p>	<p style="text-align: center;">Гігієна дітей та підлітків</p> <p>Санітарно-гігієнічне оцінювання благоустрою та експлуатації шкільних приміщень.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти оцінювати санітарно-гігієнічні умови в шкільних приміщеннях, планувати і реалізовувати заходи щодо їх поліпшення; 	<p style="text-align: center;">2</p>
<p><i>Практичне</i> <i>заняття</i> <i>16</i></p>	<p style="text-align: center;">Гігієна дітей та підлітків</p> <p>Гігієнічне оцінювання режиму навчання.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти давати гігієнічну оцінку режиму навчання школярів, розробляти рекомендації щодо його поліпшення 	<p style="text-align: center;">2</p>
<p><i>Практичне</i> <i>заняття</i> <i>17</i></p>	<p style="text-align: center;">Гігієна лікувально-профілактичних закладів</p> <p>Санітарно-гігієнічне оцінювання експлуатації та благоустрою відділень лікарні.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти оцінювати санітарні умови палати, палатної секції, відділення. 	<p style="text-align: center;">2</p>
<p><i>Практичне</i> <i>заняття</i> <i>18, 19</i></p>	<p style="text-align: center;">Гігієна лікувально-профілактичних закладів</p> <p>Гігієнічне оцінювання санітарного режиму палати, палатної секції, відділення. Санітарно-гігієнічне оцінювання експлуатації та благоустрою відділень лікарні.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти оцінювати санітарний режим палати, палатної секції, відділення та надавати рекомендації щодо його поліпшення. — вміти оцінювати санітарні умови палати, палатної секції, відділення. 	<p style="text-align: center;">4</p>
<p><i>Практичне</i> <i>заняття</i> <i>20</i></p>	<p style="text-align: center;">Гігієна лікувально-профілактичних закладів</p> <p>Гігієнічне оцінювання санітарного режиму палати, палатної секції, відділення. Санітарно-гігієнічне оцінювання експлуатації та благоустрою відділень лікарні.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вміти оцінювати санітарний режим палати, палатної секції, відділення 	<p style="text-align: center;">2</p>

та надавати рекомендації щодо його поліпшення.
— вміти оцінювати санітарні умови палати, палатної секції, відділення.

Диференційований залік

4. Структура освітнього компонента

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Лабораторні / практичні заняття	Самостійна робота
1	Вступ. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини	4	2	-	2
2	Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	10	2	4	3
3	Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів	10	2	4	2
4	Гігієна води та водопостачання населених пунктів	8	2	4	3
5	Гігієна житла	8	2	4	3
6	Гігієна харчування	14	2	4	4
7	Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна	8	-	4	4
8	Гігієна праці	10	2	4	2
9	Гігієна дітей та підлітків	7	2	4	3
10	Гігієна лікувально-профілактичних закладів Дифзалік	11	2	8	4
	Усього	90	20	40	30

5. Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
<i>2 семестр</i>		
1	Вступ. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини. Навколишнє середовище та здоров'я.	2
2	Чинники ризику виникнення захворювань	2
3	Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів	2
4	Гігієна води та водопостачання населених пунктів	2
5	Гігієна житла	2
6	Гігієна харчування	4
7	Гігієна праці	2
8	Гігієна дітей та підлітків	2
9	Гігієна лікувально-профілактичних закладів	2
Усього		20

6. Теми практичних та лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>2 семестр</i>		
1.	Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	2
2	Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	2
3	Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів	2
4	Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів	2
5	Гігієна води та водопостачання населених пунктів	2
6	Гігієна води та водопостачання населених пунктів	2
7	Гігієна житла	2
8	Гігієна житла	2
9	Гігієна харчування	2
10	Гігієна харчування	2
11	Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.	2
12	Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.	2
13	Гігієна праці	2
14	Гігієна праці	2
15	Гігієна дітей і підлітків	2
16	Гігієна дітей і підлітків	2
17	Гігієна лікувально-профілактичних закладів	2
18-19	Гігієна лікувально-профілактичних закладів	4
20	Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Дифзалік	2
Усього		40

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
<i>2 семестр</i>		
1.	Вступ. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини	2
2.	Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	3
3.	Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів	2
4.	Гігієна води та водопостачання населених пунктів	3
5.	Гігієна житла	3
6.	Гігієна харчування	4
7.	Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна.	4
8.	Гігієна праці	2
9.	Гігієна дітей і підлітків	3
10.	Гігієна лікувально-профілактичних закладів	4
	Усього	30

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Предмет і завдання гігієни.
2. Основні розділи гігієнічної науки.
3. Роль фельдшера у проведенні санітарно-гігієнічних заходів в умовах ФАПу, здоров'я пункту, лікувально-профілактичного закладу.
4. Поняття про екологію, у тому числі екологію людини та соціоекологію. Загальна характеристика антропогенного впливу на навколишнє середовище. Сучасний стан навколишнього середовища, дія денатурованого природного середовища на організм людини, здоров'я населення. Законодавчі акти про охорону навколишнього середовища.
5. Гігієнічне значення повітря. Хімічний склад атмосферного повітря, гігієнічне значення окремих складових.
6. Фізичні чинники атмосферного повітря (температура, вологість, рух, атмосферний тиск), гігієнічне значення їх.
7. Гігієнічне значення сонячної радіації.
8. Погода, клімат, мікроклімат, акліматизація.
9. Санітарна охорона атмосферного повітря.
10. Гігієнічне значення зелених насаджень.
11. Санітарно-гігієнічне та епідеміологічне значення ґрунту.
12. Системи очистки населених місць.
13. Санітарно-гігієнічне та епідеміологічне значення води.
14. Гігієнічні вимоги до якості води господарсько-побутового водопостачання.
15. Гігієнічна характеристика джерел водопостачання.
16. Місцеве водопостачання, гігієнічні вимоги до впорядкування та експлуатації криниць.
17. Централізоване водопостачання.
18. Методи очищення та знезаражування води.
19. Гігієнічне значення житла і вплив житлових умов на здоров'я та побут населення.
20. Гігієнічні вимоги до житла: розмір, планування.

21. Природне освітлення житла: значення та гігієнічні вимоги.
22. Гігієнічні вимоги до штучного освітлення житла.
23. Гігієнічні вимоги до мікроклімату житла, причини вогкості в житлі, заходи щодо усунення її.
24. Опалення житла (місцеве, центральне).
25. Можливі зміни фізичних та хімічних властивостей повітряного середовища житлових приміщень, вплив на організм людини.
26. Вентиляція житла (природна, штучна), її ефективність.
27. Харчування як чинник навколишнього середовища, його гігієнічне значення.
28. Основні принципи раціонального харчування.
29. Режим харчування.
30. Енергетична цінність харчування.
31. Значення для організму людини харчових речовин: білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин.
32. Гігієнічна характеристика, епідеміологічне значення окремих харчових продуктів: м'яса, молока, риби, злаків та продуктів їх перероблення, овочів, фруктів.
33. Харчові отруєння, їх профілактика.
34. Гігієнічні вимоги до планування, обладнання та санітарного утримання приміщень їдальні, медичний контроль за здоров'ям персоналу харчоблоку.
35. Гігієнічні основи здорового способу життя.
36. Особиста гігієна.
37. Гігієна одягу і взуття. 38. Види праці, працездатність, її зміни протягом робочого дня. Втома, перевтома. Заходи профілактики передчасної втоми та перевтоми.
39. Основні професійні шкідливості та професійні хвороби, заходи їх запобіганню (шум, вібрація, виробничий пил, виробничий мікроклімат та ін.).
40. Гігієна праці підлітків та жінок.
41. Гігієнічні вимоги до облаштування та утримання промислових підприємств.
42. Гігієнічні основи режиму дня навчальних закладів. Режим для школяра.
43. Гігієнічні вимоги до обладнання та санітарного утримання навчальних приміщень, спортивної зали, майстерень, дитячих дошкільних закладів, літніх оздоровчих таборів.
44. Роль фельдшера у проведенні профілактичної роботи в школі та дитячих дошкільних закладах.
45. Гігієнічні вимоги до лікарняної ділянки.
46. Гігієнічні принципи планування лікарняних відділень.
47. Гігієнічні вимоги до палатної секції, лікарняної палати.
48. Санітарно-гігієнічний режим у лікувальних закладах, заходи забезпечення його.
49. Гігієнічні вимоги до облаштування та утримання ФАПу, здоров'я пункту.
50. Гігієна праці медичних працівників.

9. Індивідуальні завдання

З метою кращого засвоєння матеріалу з освітнього компонента програмою і навчальним планом ОПП передбачене виконання індивідуальних завдань:

1. Здобувачам ФПО пропонуються теми для написання рефератів.
Наприклад:

1. Історія розвитку екології.
2. Значення вчення академіка В.І. Вернадського про біосферу.
3. Біосфера. Складові біосфери, еволюція біосфери.
4. Класифікація живих організмів у системі дії екологічних факторів.
5. Популяція. Визначення, складові частини, види. Динамічні закони існування популяцій.
6. Екологічна система, основні екосистеми біосфери.

7. Біогеоценоз. Визначення. Умови організації та існування.
  8. Кругообіг речовин у біосфері. Кругообіг вуглецю, азоту, фосфору у біосфері.
  9. Озоновий шар Землі, його екологічне значення.
  10. Атмосфера, її структура. Склад атмосферного повітря. Значення для живих організмів.
  11. Гідросфера, її хімічні і фізичні властивості. Значення для живих організмів.
  12. Екологічне значення якості води. Запаси води на Землі.
  13. Літосфера, її будова, хімічні та фізичні властивості.
  14. Ноосфера. Визначення, характеристика. Шляхи перетворення біосфери в ноосферу.
  15. Екологія людини. Визначення, основні поняття.
  16. Загальні закономірності адаптації організму людини до різних умов. Біоритми.
  17. Урбанізація. Наслідки урбанізації.
  18. Поняття про біоритми. Біоритмологія. Акліматизація.
  19. Поняття про екологічно зумовлені та екологічно залежні захворювання.
  20. Демографічні проблеми в Україні.
  21. Побічний вплив лікарських речовин на довкілля та здоров'я людини.
  22. Проблема антропогенного впливу на довкілля.
  23. Фізичні фактори навколишнього середовища. Вплив на живі організми.
  24. Хімічні фактори навколишнього середовища. Вплив на живі організми.
  25. Основні джерела та шляхи забруднення навколишнього середовища.
  26. Глобальні забруднювачі навколишнього середовища (важкі метали, пестициди, поліхлоровані біфеніли тощо), їх вплив на людину і навколишнє середовище.
  27. Причини виникнення та наслідки кислотних дощів, парникового ефекту, озонових дір.
  28. Джерела забруднення навколишнього середовища в медицині і в хіміко-фармацевтичній промисловості.
  29. Забруднення довкілля шкідливими викидами автотранспорту. Токсичні речовини, що утворюються під час роботи автотранспорту.
  30. Фізичні фактори забруднення довкілля (шум, вібрація, ЕМП). Джерела забруднення.
  31. Радіоактивне забруднення. Поняття про норми радіаційної безпеки.
  32. Вплив ТЕС, АЕС, ГЕС на екосистему.
  33. Природні та антропогенні катастрофи.
  34. Екологічна ситуація в Україні. Екологічні наслідки аварії на ЧАЕС.
  35. Характеристика стічних вод. Способи їх очистки.
  36. Сучасні способи знешкодження та утилізації твердих побутових відходів, промислових і токсичних відходів.
  37. Комплекс заходів охорони атмосферного повітря від забруднення.
  38. Комплекс заходів охорони водних об'єктів від забруднення.
  39. Екологічний моніторинг.
  40. Військова діяльність та екологія.
  41. Біотехнології. Генетична інженерія. Генетично модифіковані продукти.
  42. Нормативно-правові основи захисту навколишнього середовища в Україні.
-
2. Створення презентацій;
  3. Виготовлення стендів, тощо.

10. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні заняття, самостійна позааудиторна робота. Під час лекцій використовується засоби наочності, зокрема на всі лекційні заняття створені мультимедійні презентації, інтерактивні методи.

Практичні заняття спрямовані на отримання базових знань та відпрацювання алгоритмів виконання практичних навичок на рівні навички. На практичних заняттях здобувачі ФПО опановують уміння спілкуватися з хворими як на прикладах розігрування елементів рольової та ділової гри, так і безпосередньо при роботі з хворими.

11. Методи контролю

На лекційних заняттях проводиться вибірковий контроль на засвоєння викладеної теми.

На практичних заняттях контроль знань проводиться різними методами: опитування, розв'язування тестових завдань, виконання практичних навичок при роботі в малих групах, та індивідуальне виконання практичної навички. Значне місце при оцінці знань відводиться розв'язуванню ситуаційних задач як типових, так і підвищеної складності.

Контроль самостійної позааудиторної роботи проводиться у формі виконання індивідуальних завдань на практичних заняттях, індивідуальних консультаціях згідно графіка.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку, який включає усні відповіді та розв'язання ситуаційної задачі з виконанням практичної навички.

12. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів ФПО з освітнього компонента

«Основи екології та профілактичної медицини»

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;
- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів ФПО;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів ФПО відбувається під час с практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання освітньої діяльності здобувачів ФПО на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою: «5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Критерії оцінювання знань і вмінь

При оцінюванні досягнень здобувачів фахової передвищої освіти враховується:

- застосування системного підходу: вміння бачити місце питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильність та повнота розкриття питання, вміння чітко, логічно, систематизовано викласти матеріал;
- рівень осмислення навчального матеріалу, повнота розкриття змісту понять, характеру закономірних зв'язків та залежностей між явищами, які вони відображають, точність застосування наукових термінів;
- рівень виявлення аналітичних вмінь, вміння обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу, демонструючи навички наукового узагальнення проблеми та вміння зробити достатньо мотивовані висновки;
- вільне володіння матеріалом як вміння зробити його повний або концентрований виклад, так і вміння використовувати матеріал у новій навчальній ситуації, знання основних концепцій проблеми, яка розглядається, вміння мотивовано викласти власну точку зору;
- вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються;
- використання додаткової літератури;
- культура мовлення.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильно і повно розкрито зміст матеріалу в обсязі програми, відповідь має чіткий, логічний та послідовний характер;
- повністю розкрито зміст понять, точно використано наукові терміни;
- відповідь насичена глибокими та розгорнутими судженнями;
- зроблено аргументовані висновки;
- здобувач освіти демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання.

Оцінка «4» (добре) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;

- майже повно розкрито основний зміст матеріалу, відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу;
- надано правильне визначення понять і чітко використано наукові терміни;
- недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база, недостатньо мотивовані висновки;
- здобувач освіти вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації;
- у відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- зміст навчального матеріалу викладено неповно, фрагментарно, відповідь має недостатньо стійкий (здобувач вищої освіти відповідав невпевнено) та послідовний характер;
- допущено певні помилки й неточності у використанні наукової термінології та визначенні понять;
- відповідь має формальний та переважно репродуктивний характер, висновки не аргументовані та не охоплюють всього змісту викладеного матеріалу;
- у новій навчальній ситуації здобувач освіти використовує лише окремі знання вивченого матеріалу;
- у відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- здобувач освіти неспроможний відтворити зміст навчального матеріалу у певній послідовності, у відповіді окремі фрагменти знань перемежуються з розрізненими фактами та загальними фразами;
- допущено грубі помилки при визначенні понять та використанні термінології;
- викладений матеріал не узагальнено, висновки не сформульовано;
- у відповіді наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінювання результатів практичної діяльності здобувачів ФПО

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач ФПО самостійно і швидко підбирає необхідне обладнання для виконання практичних навичок. Може визначити мету та послідовність виконання маніпуляції. Вміє підготувати необхідне до маніпуляції, дотримується алгоритму дії, не допускає помилок.

Оцінка «4» (добре) - здобувач ФПО самостійно підбирає необхідне обладнання. Може визначити мету та послідовність виконання маніпуляції. Визначає показання та протипоказання до маніпуляцій, вміє підготувати необхідне до маніпуляції, дотримується алгоритму дії. Допускає несуттєві помилки, які не впливають на кінцевий результат.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач ФПО підбирає обладнання та інструментарій за допомогою викладача. Послідовність виконання маніпуляції порушена.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач ФПО не знає, яке обладнання необхідно підібрати для виконання маніпуляції. Послідовність виконання маніпуляції порушена. Допущені помилки впливають на результат маніпуляції.

Оцінювання тестових завдань

Оцінка «5» (відмінно) - 100-90% правильних відповідей.

Оцінка «4» (добре) – 89,9-75% правильних відповідей.

Оцінка «3» (задовільно) – 74,9-60% правильних відповідей.

Оцінка «2» (незадовільно) – 59,9% і менше правильних відповідей.

Оцінювання розв'язання ситуаційної задачі

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач ФПО правильно виконав практичне завдання (ситуаційну вправу), спроможний аргументовано відстоювати свою думку.

Оцінка «4» (добре) - здобувач ФПО показує не досить високі знання понятійного апарату та літературних джерел, вміє аргументувати свої думки та ставлення до відповідних категорій.

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач ФПО у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач ФПО дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату та літературних джерел.

Оцінювання презентацій

Оцінка «5» (відмінно) - тему розкрито повно, використані матеріали демонструють розуміння теми, матеріал викладений в логічній послідовності, з використанням міждисциплінарних зв'язків, грамотно, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, презентація не перевантажена слайдами (до 15 слайдів), раціонально використані графіки, малюнки, діаграми тощо. Здобувач ФПО чітко, впевнено та грамотно доповідає і викладає матеріал, відповідає на запитання, готовий до дискусії.

Оцінка «4» (добре) - тему розкрито частково, має місце порушення логічної послідовності, неповне використання міждисциплінарних зв'язків, допущені незначні граматичні помилки, недостатньо використані можливості комп'ютерної анімації, презентація перевантажена слайдами (або недостатньо слайдів для розкриття теми), на одному слайді багато дрібної інформації.

Оцінка «3» (задовільно) - наявні суттєві недоліки у виконанні презентації, тема розкрита частково, порушена логічна послідовність викладеного матеріалу, здобувач ФПО не завжди з розумінням підбирає матеріал, допущені помилки як в презентації, так і в доповіді. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів.

Оцінка «2» (незадовільно) - тему не розкрито, в роботі відсутні графіки, малюнки. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів. Здобувач ФПО не володіє матеріалом, не може відповісти на запитання.

Оцінювання рефератів

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів:

- 1) обсяг виконаного реферату;
- 2) якість написання.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться за реферат, який має обсяг 12 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

Оцінка «4» (добре) ставиться за реферат, який має обсяг 8 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

Оцінювання самостійної роботи

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач ФПО надав повну, обґрунтовану відповідь на питання, використав всі рекомендовані джерела інформації, чітко відповідає на поставлені питання, дотримана етика посилань.

Оцінка «4» (добре) - здобувач ФПО надав достатню відповідь на питання, використав матеріали основних джерел інформації, надає відповіді на поставлені питання, допускає незначні помилки в обґрунтуванні, дотримана етика посилань.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач ФПО орієнтується в поняттях, частково розкрив питання, використані тільки матеріали підручника, відповідає на поставлені питання невпевнено, допускає фактичні помилки, дотримана етика посилань частково.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач ФПО не виконав роботу, на поставлені питання не відповідає або допускає грубі помилки.

13. Методичне забезпечення

1. До всіх лекційних занять підготовлені тексти лекцій.
2. До кожного практичного заняття підготовлено інструктивні карти, набір ситуаційних задач та

тестів різного рівня складності.

3. Для виконання позааудиторної самостійної роботи підготовлені методичні матеріали з тестовим матеріалом, запитаннями для самоконтролю, рекомендованою літературою.

14. Рекомендована література

Основна

Загальна гігієна з основами екології: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ I—II рівнів акредитації за ред. проф. В.А. Кондратюка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 592 с.

Основи профілактичної медицини: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ I—II рівнів акредитації/П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — К.: ВСВ "Медицина", 2010. — 184 с.

Гігієна дітей і підлітків: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ I—III рівнів акредитації / І.І. Даценко, М.Б. Шегедин, Ю.І. Шашков / К.: Медицина, 2006.

Гігієна та екологія: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ II—IV рівнів акредитації за ред. проф. В.Г. Бардова. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 720 с. Іл.

Гігієна з основами екології / І.І. Нікберг, І.В. Сергета, ЯЛ. Цимбалюк. — К.: Здоров'я, 2001.

Додаткова

Комунальна гігієна: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ III—IV рівнів акредитації за ред. акад. Є.Г. Гончарука. — К.: Здоров'я, 2003. — 725 с.

Загальна гігієна. Словник-довідник / І.І. Даценко, В.Г. Бардов, Г.П. Степаненко. — Львів, 2002. — 240 с.

Гігієна харчування з основами нутріціології у двох книгах: Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ III—IV рівнів акредитації за ред проф. В.І. Ципріяна. — К.: Медицина, 2007.

Гігієна праці (Методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд): Підручник для здобувачів освіти ВМНЗ IV рівня акредитації за ред проф. Є.А. Деркачова — Вінниця: Нова книга, 2005. — 720 с. Іл.

15. Інформаційні ресурси

1. Мережа Інтернет